

Kas var pārstāvēt uzņēmumu strīdos

Ilga Neretniece, Rīgas šķīrējtiesa, administratīvā direktore

Ja darījumu partneru starpā rodas strīds un to nav iespējams atrisināt sarunu ceļā, rodas jautājums – ko darīt tālāk. Šādos gadījumos iespējams izvēlēties pārstāvi, kas kā neatkarīgs eksperts spētu virzīt radušos strīdu līdz tā pilnīgai izšķiršanai. Kas var pārstāvēt juridiskas un fiziskas personas? Kāda ir pārstāvja loma un atbildība?

Pārstāvniecība ir stāvoklis, attiecību kopums, kas rodas, kad kāda persona, personu grupa, valsts institūcija u.tml. pārstāv citu personu, personu grupu, savu valsti. Tiesu praksē puses strīdus gadījumos parasti pārstāv juristi, advokāti, prokūristi.

Kad nepieciešams pārstāvis

Strīdus situācijas starp pusēm mēdz būt dažādas, un ne visos strīdos ir nepieciešams pārstāvis – viss atkarīgs no strīda sarežģītības un strīda būtības izpratnes. Tomēr jāatzīst, ka pat visvienkāršākās strīdus situācijas ir iespējams sarežģīt, sevišķi, ja strīda puses ir emocionālas un nespēj objektīvi pievērsties tā risināšanai.

Ne katrs ir gatavs tiesā būt galvenais runātājs. Likums ir paredzējis iespēju personai savā vietā nozīmēt pārstāvi. Pārstāvība noder gan gadījumos, kad dalībnieks uz tiesu pats nevar ierasties, gan arī tad, ja persona apzinās, ka juridiskās zināšanas var nebūt pietiekamas, un vēlas saņemt advokāta palīdzību.

Pirms sākt strīda risināšanas procedūru un sniegt prasības pieteikumu tiesā jāizvērtē, vai prasījums būs vienkāršs vai sarežģīts, vai būs iespējams patstāvīgi un diplomātiski pārstāvēt savas tiesības tiesvedības procesā. Piemēram, vai spēs diplomātiski kontrolēt savas personīgās emocijas, tiesā pamatoties uz objektīviem faktiem. Ja prasītājs paredz, ka var emocionāli reaģēt uz parādnieka uzvedību vai izteikumiem tiesā, jānoalgo

pārstāvis, kurš tā vietā vedīs parādu piedziņas lietu. Pārstāvis var būt gan uzņēmuma pilnvarota persona, gan jurists vai advokāts.

Pārstāvim ir tiesības pārstāvamā vārdā izpildīt visas procesuālās darbības, izņemot tās, kuru izpildīšanai nepieciešams īpašs pilnvarojums.

Iesniedzot kasācijas sūdzību civilprocesā, to var izdarīt tikai procesa dalībnieks – fiziskas vai juridiskas personas gadījumā tās pārstāvis vai zvērināts advokāts

Kas var pārstāvēt personu

Kriminālprocess

Kriminālprocesā persona sevi var aizstāvēt pati, izņemot obligātās aizstāvības gadījumus personām, kuras sava vecuma vai psihisko īpašību dēļ nespēj pašas sevi aizstāvēt. Persona var izvēlēties pārstāvībai zvērinātu advokātu vai advokāta palīgu.

Civilprocesā persona sevi var pārstāvēt pati vai arī brīvi izvēlēties par pārstāvi pilnvarot citu personu vai advokātu. Piemēram, fizisku personu pārstāvēt civilprocesā var jebkura fiziska persona, kas ir sasniegusi 18 gadu vecumu un kam nav citu Civilprocesa likuma (CPL) 84.pantā noteikto ierobežojumu vest attiecīgo lietu. Fizisku personu pārstāvību noformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru.

Juridiskas personas pārstāvību noformē ar rakstveida pilnvaru vai dokumentiem, kas apstiprina amatpersonas tiesības bez īpaša pilnvarojuma pārstāvēt juridisko personu. Līdzīgi, ja advokāts uzstājas kā puses pilnvarots pārstāvis, arī šo pilnvarojumu apliecina ar rakstveida pilnvaru.

Var slēgt arī pilnvarojuma līgumu, kurā atrunāti pilnvarojuma un sadarbības nosacījumi. Ar pilnvaru parasti tiek noteiktas konkrētas darbības, kuras drīkst veikt pilnvarotais, savukārt pilnvarojuma līgumā tiek iekļauta detalizēta informācija arī par atalgojumu, pilnvaras termiņiem, konfidencialitāti un pušu atbildības apjomu.

Jāņem vērā, ka, iesniedzot kasācijas sūdzību civilprocesā, to var izdarīt tikai procesa dalībnieks – fiziskas vai juridiskas personas gadījumā tās pārstāvis vai zvērināts advokāts.

Administratīvais process

Administratīvajā procesā persona tiesā var sevi pārstāvēt gan pati, gan ar advokāta un jebkura cita pārstāvja starpniecību. Juridisku personu pārstāvību noformē ar rakstveida pilnvaru, tajā uzskaitot pārstāvības robežas. Fizisku personu pārstāvību noformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru.

Gan fiziskas, gan juridiskas personas var pilnvarot citu personu pārstāvēt savas intereses tiesā, izsakot mutvārdu pieteikumu tiesas sēdē.

Pilnvarojot savu interešu pārstāvībai tiesā citu personu, pilnvaras devējam ir visas tiesības kopā ar pārstāvi personīgi piedalīties tiesas sēdēs, bet var izvēlēties arī tajās nepiedalīties, jo pārstāvības gadījumos personīga dalība tiesas sēdēs nav obligāta.

Kā darbojas pārstāvniecība

Veiksmīga pārstāvniecība sākas ar pretenzijas nosūtīšanu strīda dalībniekam līdz prasības pieteikuma vai paskaidrojuma uz iesniegto prasību sagatavošanai tiesā. Izskatot prasītāja prasības pieteikumu un atbildētāja paskaidrojumus, tiesnesim veidojas priekšstats par strīdā iesaistītajām pusēm un strīda apstākļiem.

Pārstāvniecība nozīmē ne tikai prasības pieteikuma vai paskaidrojumu sagatavošanu tiesai, bet arī aktīvu dalību visā tiesvedības procesā. Pārstāvniecība nozīmē procesuālo dokumentu sagatavošanu (prasības pieteikums, paskaidrojumi, pierādījumu sagatavošana, u.c.), pierādījumu iegūšanu un iesniegšanu tiesā, kā arī to juridisku izvērtēšanu, piedalīšanos tiesas sēdēs, pamatojot un aizstāvojot pārstāvējamās personas nostāju, uzdodot jautājumus lieciniekiem un ekspertiem. Pārstāvis izvēlas procesuālo stratēģiju, izvērtē iespējas izlīguma noslēgšanā.

Efektīva pārstāvniecība nozīmē ne tikai formālu dalību tiesas/šķīrējtiesas procesā, bet arī aktīvu līdzdarbošanos un ieinteresētību lietas virzībā, kas nozīmē savlaicīgu rīcību, precīzu un pamatotu argumentu izklāstu un spēju pielāgoties situācijai atbilstoši lietas virzībai un tiesas norādījumiem.

Pilnvarojuma atsaukšana

Pārstāvamais jebkurā laikā var atsaukt pārstāvim doto pilnvarojumu, paziņodams par to rakstveidā vai mutvārdos.

Par pilnvaras atsaukšanu primāri ir jāpaziņo pilnvarotajai personai un, pēc nepieciešamības, trešajām personām, ar kurām pārstāvis veica komunikāciju (piemēram, sadarbības partneriem), un tiesai vai šķīrējtiesai, ja tiesvedības process jau ir uzsākts.

Saskaņā ar Civillikumu (CL), pilnvara var tikt atsaukta jebkurā formā (arī mutiski), tomēr praksē ieteicams ir rakstveida uzteikums, jo tad pusei ir iespēja pierādīt atsaukšanas faktu un laiku, no kura brīža pilnvara vairs nav spēkā. Par pilnvaras atsaukšanu tiesai parasti tiek rakstīts iesniegums brīvā formā, kurā tiek paziņots, ka konkrētā pilnvara konkrētajai personai vairs nav spēkā.

Nav pieļaujams, ka pārstāvis atsakās no pārstāvniecības mirkli pirms tiesas sēdes vai kāda noteikta termiņa pēdējā dienā, ja šādas rīcības rezultātā pārstāvamais paliek neaizsargāts

Pilnvara tiek uzskatīta par atsauktu no brīža, kad pilnvarotais pārstāvis un trešās personas ir saņēmušas paziņojumu par pilnvaras atsaukšanu.

Juridiska persona šo paziņojumu noformē rakstveidā.

Arī pārstāvim ir tiesības atteikties no sev uzticētajiem pienākumiem, par to laikus rakstveidā paziņojot pārstāvamajam un tiesai.

Ne CL, ne CPL nav noteikta parauga, kā pārstāvis atsakās no pilnvarojuma, tomēr ir būtiski, lai pārstāvis paziņojumu par

atteikšanos pārstāvēt personu sagatavo un iesniedz rakstveidā; šis paziņojums ir iesniedzams gan pārstāvāmajam, gan tiesai.

Paziņojumā tiek norādīta informācija, kas identificē pārstāvi, pārstāvāmo, atsauce uz lietas numuru, ja ir uzsākta tiesvedība, un skaidrs paziņojuma formulējums, proti, “atsakos no pārstāvības”, datums, paraksts.

Pilnvara tiek uzskatīta par atsauktu no brīža, kad pilnvaras devējs un trešās personas ir saņēmušas paziņojumu no pārstāvja par pilnvaras atsaukšanu.

Būtiski ņemt vērā, ka, atsaucoties uz CL ietverto godprātības principu, pārstāvim ir savlaicīgi jāinformē par pārstāvības izbeigšanu, lai netiktu nodarīts kaitējums pārstāvāmajam. Tas nozīmē, ka nav pieļaujams, ka pārstāvis atsakās no pārstāvniecības mirkli pirms tiesas sēdes vai kāda noteikta termiņa pēdējā dienā, ja šādas rīcības rezultātā pārstāvāmais paliek neaizsargāts.

Ikkatrs pats zina vislabāk, kā vadīt savu uzņēmējdarbību un komunicēt ar sadarbības partneriem un kuros gadījumos nepieciešama trešās puses – pārstāvja – iesaiste. Tāpēc tikai katra paša rokās ir strīda veiksmīga atrisinājuma atslēga un māka to diplomātiski pielietot noved pie pozitīva atrisinājuma.